

ЛІТЕРАТУРА

1. Довгополова Я. В. Толерантність як ціннісна парадигма освіти в контексті євроінтеграції // Педагогічні шляхи реалізації загальноєвропейських цінностей у системі освіти України: Зб. наук. праць / За заг. ред. Г. Є. Гребенюка; Харків: Стиль Іздат, 2005. – 326 с. (Проблеми сучасності: культура, мистецтво, педагогіка) – С. 85–90.
2. Молчанова А. Концепт „Виховання” // Концептосфера педагогічної аксіології. – Київ-Ніжин, 2010.– С. 259–275.
3. Орловська О. В. Підготовка майбутнього вчителя до виховання толерантності в учнів старшої школи США: Автореф. дис...на здобуття наук. ступ. кандидата педагогічних наук. – Київ, 2011. – 20 с.
4. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія / За заг. Ред. І. Д. Звереві. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 336 с.

Теледида Т. В.

група 2МСО (Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського)

Науковий керівник – канд. пед. наук, доцент Зарічна О. В.

ПРЕДМЕТНО-МОВНЕ ІНТЕГРОВАНЕ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ МОВДЕНСВИХ УМІНЬ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ

Серед багатьох визначень терміну CLIL, сьогодні найбільш поширеним є таке визначення: дидактична методика, що дозволяє сформувати лінгвістичні та комунікативні компетенції учнів іноземною мовою в тому ж навчальному контексті, в якому у них відбувається формування загальних знань і умінь [6]. Таким чином, використання методики CLIL передбачає вивчення немовних предметів (географії, математики, фізики і т.д.) іноземними мовами, зазвичай англійською. Спочатку термін CLIL був введений для позначення методики білінгвального навчання.

Термін CLIL був запропонований дослідником в галузі багатомовної освіти Д. Маршем в 1994 р. для позначення методики викладання і вивчення загальноосвітніх предметів іноземною мовою.

Вчений Д. Марш стверджує, що методика CLIL розглядає вивчення іноземної мови як один із засобів вивчення інших предметів, що забезпечує потреби у навчанні, дає можливість переосмислювати і розвивати власні здібності у процесі комунікації [5].

Проблема предметно-мовного інтегрованого навчання досліджувалась такими науковцями, як С. Бобиль, Ю. Руднік, Ю. Соболев, та ін. Серед зарубіжних дослідників проблемі предметно-мовного інтегрованого навчання приділили увагу такі науковці, як М. Аллен, А. Бонне, Д. Греддол, Л. Коллінз, Д. Марш, І. Тінг та ін.

Сучасна методична література свідчить, що методика CLIL дає можливість забезпечити поступовий процес формування іншомовної лінгвістичної і комунікативної компетенції у навчальному контексті, у якому має місце формування загальних знань та умінь. Методика CLIL використовується під час вивчення немовних предметів (фізика, астрономія, геометрія та ін.) іноземними мовами [1].

Дана методика дає можливість розглядати предмет з різних точок зору, отримати доступ до спеціальної термінології іноземною мовою, підвищити компетенції з іноземної мови, розвинути навички усної комунікації, урізноманітнити методику навчального предмета [4].

Сьогодні серед науковців та вчителів-практиків існують неоднозначні погляди щодо ефективності впровадженн предметно-мовного інтегрованого навчання в умовах загальноосвітньої школи. Так, до сильних боків CLIL С. А. Гудкова та Д. Ю. Буренкова відносять:

- занурення в мовне середовище;
- практична спрямованість мовного навчання;
- значимий контекст іншомовного спілкування;
- розвиток когнітивних навичок;
- розвиток дискурсивних умінь як рідною, так і іноземною мовою;
- набуття культурологічних знань;
- посилення мотивації і зацікавленості завдяки використанню іншомовних компетенцій в значимому контексті;

- підвищення конкурентоспроможності випускників загальноосвітніх шкіл і підвищення ймовірності здобуття вищої освіти в престижних вузах;

- розвиток толерантності;

- розвиток більш об'єктивного погляду на свою власну мову і культуру [2, с. 36].

Слабкими сторонами дослідники вважають такі:

- спочатку низький рівень володіння іншомовними компетенціями;

- недостатність кадрового потенціалу: відсутність необхідних професійних знань у викладачів іноземної мови; недостатність необхідного рівня володіння іноземною мовою у викладачів-предметників;

- відсутність необхідних навчальних комплексів бінарного навчання іноземною мові;

- відсутність методичних курсів підвищення кваліфікації для викладачів, що реалізують CLIL;

- небажання педагогічних працівників освоювати нові підходи, методи і технології і т. п. [2, с. 36].

Методика відкриває такі можливості:

- вільне володіння іншомовними компетенціями як у повсякденному, так і в професійному спілкуванні;

- необмежений доступ до інформаційних ресурсів;

- можливість вільного спілкування з іноземними однолітками;

- залучення педагогів із зарубіжних країн;

- розширення міжнародного наукового співробітництва;

- перехід вітчизняних шкіл в розряд інтернаціональних центрів освіти і науки;

- підготовка різнобічно розвиненої особистості, здатної надалі брати участь в міжмовній та міжкультурній комунікації;

- можливість продовження освіти за кордоном;

- міжнародний обмін досвідом в освітній сфері діяльності.

Основними цілями методики CLIL можна виділити наступні:

- розвиток навичок міжкультурної комунікації;

- вивчення професійної термінології цільової мови;

- вивчення тематичних дисциплін з різних точок зору;

- вдосконалення загальних компетенцій мовлення;

- розвиток навичок усного мовлення;

- розмаїтість методів і форм аудиторних занять [3].

Таким чином, CLIL – це дидактична методика, яка дає можливість сформувати в учнів лінгвістичні та комунікативні компетенції нерідною мовою в тому ж навчальному контексті, в якому у них відбувається формування і розвиток загальнонавчальних знань і навиків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вікович Р. І. Методика навчання студентів мовних спеціальностей аудіювання англійської мови : дис. канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2010. 359 с.

2. Гудкова С. А., Буренкова Д. Ю. Перспективы практической реализации CLIL-технологии в учебной среде вуза. Вектор науки ТГУ. Серия: Педагогика, психология. 2015. № 2 (21). С. 34–37.

3. Ковальчук А. О. Из досвіду викладання білінгвальних дисциплін майбутнім магістрам у провінційному ВНЗ. Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти. 2010. Вип. 16. С. 108–115.
4. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. СПб. : Питер, 2000. 720 с.
5. Marsh D. CLIL/EMILE – The European Dimension: Actions, Trends and Foresight Potential. Bruxelles: The European Union, 2012. 400 p.
6. Marsh, D. The relevance and potential of content and language integrated learning (CLIL) for achieving MT+2 in Europe submitted to European Commission. – URL: <http://userpage.fuberlin.de/elc/bulletin/9/en/marsh.html>

Томчук І. О.

група 1 (НМПА) (Інститут філології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка)
Науковий керівник – канд. філол. наук, викладач Шуляк І. М.

ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ГРАФІЧНИХ ЗАСОБІВ У ПЕРСОНАЖНОМУ МОВЛЕННІ В АНГЛОМОВНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ

Візуально художній дискурс є неоднорідним, що обумовлюється використанням автором графічних засобів. Спеціалізоване використання графічних засобів привертає увагу читача до форми написання. Таким чином, форма стає значущою і, взаємодіючи зі значенням не лише змінює текстове оформлення, але безпосередньо впливає на змістове наповнення окремого висловлення й художнього цілого загалом [5; 6]. Графічні особливості оформлення персонажного мовлення є предметом дослідження у роботах вітчизняних і закордонних лінгвістів, а саме: А. Н. Мороховського, О. П. Воробйової, Н. І. Лихошерст, Л. І. Мацько та багато інших.

Під **графічними засобами** розуміємо сукупність способів зовнішньої організації тексту. Це нестандартні способи розміщення елементів повідомлення, своєрідні варіанти зображення окремих літер чи висловлення загалом для створення різноманітної гами стилістичних відтінків [3, с. 58]. Вони стають тим способом передачі інформації, що сприяє її ефективному сприйняттю й необхідному розумінню. Графічні засоби автор використовує навмисно, щоб залучити читача до системи авторського мислення, акцентувати увагу на формі і змістовому наповненні повідомлення.

У результаті дослідження графічного оформлення роману “Charlie and the Chocolate Factory” Роальда Дала виявлено наступні графічні засоби: зміна шрифту, пунктуаційні знаки і капіталізація.

Типи набору і шрифти. Зміна шрифту є засобом візуального виділення комунікативно значимих компонентів висловлення або цілого висловлення. Адже таке «авторське виділення виступає яскравою підказкою читачеві, якої не можна не помітити» [2, с. 156]. За допомогою зміни шрифту Роальд Дал вносить у висловлення значний об’єм інформації емоційно-змістового характеру.

Курсив використовується письменником для незвичного емоційного підкреслення слова або групи слів, надаючи їм, у деяких випадках, і стилістичного навантаження [1, с. 310]. За допомогою курсиву автор виокремлює у висловленні (на писемному мовленні) те, що в усному виділяє інтонація, тим самим, привертаючи увагу читача, наприклад:

- (1) Grandpa Joe paused and ran the point of his tongue slowly over his lips. ‘It makes my mouth water just thinking about it,’ he said.
‘Mine, too,’ said little Charlie. ‘But *please* go on’ [4].
- (2) ‘Charlie, dear,’ Mrs Bucket called out from where she was standing by the door, ‘it’s time for bed. That’s enough for tonight.’ ‘But, Mother, *I must* hear...’ ‘Tomorrow, my darling...’[4].